

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ

УДК 342.924:351.861

DOI: 10.31359/2222-5544-2018-36-1-9

О. Ф. Бантишев,

кандидат юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник Науково-організаційного центру Національної академії Служби безпеки України

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА БОРОТЬБА З КОРУПЦІЄЮ У СПОРТІ

Анотація. У статті розглядається питання відповідальності за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань, розкривається поняття офіційного спортивного змагання та суб'єкта злочину, передбаченого ст. 369³ Кримінального кодексу України (далі – КК України).

Ключові слова: вплив, офіційні спортивні змагання, неповнолітній, розміщення ставок на спорт, маніпулювання офіційним спортивним змаганням.

Аннотация. В статье исследуется вопрос ответственности за противоправное влияние на результаты официальных спортивных соревнований, раскрывается понятие официального спортивного соревнования, субъекта преступления, предусмотренного ст. 369³ КК Украины.

Ключевые слова: воздействие, официальные спортивные соревнования, несовершеннолетний, размещение ставок на спорт, манипуляция официальным спортивным соревнованием.

Summary. The article is devoted to issues of responsibility for the unlawful influence on the outcome of the official sports competition, examines the concept of the official sports competition and the subject of the crime, which is specified in Article 369–3 of the Criminal Code of Ukraine.

Key words: impact, official sports competition, underage, sports bets, manipulating official sports competition.

Постановка проблеми. Основною ознакою корупційних злочинів, перелічених у примітці до ст. 45 КК України, до яких слід було б віднести і ст. 369³ КК України, є отримання при їх вчиненні неправомірної вигоди, яка може бути використана з метою фінансування інших злочинів. Корупція стала національним лихом України, проникла у всі сфери нашого життя, навіть у спорт. Саме тому наш законодавець доповнив КК України статтею 369³ «Протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань».

При застосуванні цієї статті слід мати на увазі, що поняття офіційних спортивних змагань, заборони ставок на спорт та суб'єкта цього злочину містяться в Законі

© Бантишев О. Ф., 2018

України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань» № 743-VIII від 03.11.2015 р. [1] (далі – Закон).

Автор звертає увагу на те, що протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань та отримання при цьому неправомірної вигоди, як і будь-який інший корупційний злочин, може розглядатись винною особою (суб'єктом злочину) як готування до інших злочинів.

Слід звернути увагу на те, що ч. 3 ст. 369³ КК України передбачає відповідальність за самостійний злочин, і тому пропонується зробити її самостійною статтею КК з назвою «Порушення заборони ставок на спорт».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання відповідальності за корупційні злочини досліджувались у роботах Бусол О. Ю., Мельника М. І., Багрій-Шахматова Л. В., Романюка Б. В., Закалюка А. П., Костенко О. М., Скулиша Є. Д., Джумаджи О. М., Глушкова В. О., Співака М. В., Погорецького М. А. Склад злочину, передбаченого ст. 369³ КК України, ще не аналізувався ні у теоретичних працях, ні у коментарях.

Мета статті. Докладний аналіз складу злочину, передбаченого ст. 369³ КК України, та внесення пропозицій щодо її вдосконалення. Внесення пропозицій про підготовку нового Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Виклад основного матеріалу. Корупція є національним лихом України. Вона проникла в усі сфери нашого життя, навіть у спорт. У травні 2018 р. наше ТВ та ЗМІ здивували повідомлення про корупцію, яка заразила футбол [2].

Анонімні автори або автор статті «Договорняки в українском футболе» пишуть: «...у ФФУ отмечают, что для ликвидации коррупции в футболе члены федерации начали сейчас работу над улучшением законодательства в части возможности привлечения фигурантов к ответственности» [3].

Але ж слід відзначити, що нічого не треба винаходити. Згідно із Законом від 03.11.2015 р. № 743-VIII діючий Кримінальний кодекс було доповнено статтею 369³ «Протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань».

Автору невідомі факти застосування ст. 369³ КК України на практиці і теоретичні роботи, присвячені дослідженню складу цього злочину. Це можна пояснити великою латентністю злочинів цієї категорії.

Звертаючись до аналізу складу цього злочину, відзначимо, що традиційним у науці кримінального права України і раніше у СРСР є і було дослідження складу злочину від об'єкта злочину через об'єктивну сторону до суб'єкта та суб'єктивної сторони [4, с. 227]. Дійсно, об'єкт злочину є не лише основним елементом складу, а й засадою для кваліфікації суспільно небезпечного діяння.

Але на практиці ми перш за все стикаємось з об'єктивною стороною злочину, його проявом або наслідками. Після встановлення суб'єкта злочину, відповідного аналізу інших фактичних даних вчиненого можна зробити висновки про зміст суб'єктивної сторони, а отже, адекватно кваліфікувати вчинене, визначивши об'єкт посягання. З огляду на викладене пропонується така схема аналізу складу злочину: об'єктивна сторона складу злочину; суб'єкт злочину; суб'єктивна сторона складу злочину; об'єкт злочину [5].

Частини 1 та 2 ст. 369³ КК України передбачають відповідальність за вплив на результати офіційних спортивних змагань шляхом підкупу, примушування або підбурювання чи вступу у змову щодо результатів офіційного спортивного змагання.

Під протиправним впливом на результати офіційних спортивних змагань ч. 2 ст. 8 Закону України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань» розуміє маніпулювання спортивним змаганням, тобто умисне вчинення корупційного правопорушення, спрямованого на некоректні зміни ходу спортивного змагання чи його результату шляхом повного або часткового виключення непередбачуваного характеру змагань і досягнення наперед визначеного їх наслідку, з метою отримання будь-якої неправомірної переваги для себе або для інших. Офіційне спортивне змагання – спортивне змагання, передбачене Єдиним календарним планом фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів України, що проводиться уповноваженим організатором спортивних змагань з метою визначення переможців згідно з правилами спортивних змагань відповідного виду спорту, визнаного в Україні, та положенням (регламентом) про це змагання.

Указаний вплив може бути вчинений шляхом підкупу, примушування або підбурювання чи вступу у змову.

Підкуп – це передача або обіцянка передачі особі матеріальної винагороди (грошей, майна, право на майно, звільнення від майнових зобов'язань чи надання інших благ за вчинення певних дій) [6].

Примушування – вимагання від когось виконання чогось незалежно від його волі, бажання, примушувати, силювати, неволити, зневолювати [7, с. 540].

Підбурювання – підмовляння робити щось, спонукання до якихось дій, настроювати на відповідну поведінку [8, с. 712].

Вступ у змову – досягнення таємної угоди для отримання якогось наслідку, результату, підсумку.

Злочин вчиняється шляхом активних дій. Злочин з формальним складом, отже, сам вплив незалежно від наслідків утворює склад закінченого злочину. Виходячи з такого формулювання диспозиції ч. 1 цієї статті, злочин слід вважати закінченим, якщо мав місце такий вплив. Вважаємо, що текст ч. 1 ст. 369¹ КК України слід викласти таким чином: «Спроба впливу...».

Відносно суб'єкта злочину примітка до ст. 369¹ КК України визначила, що суб'єктом правопорушень відповідно до цієї статті є особи, зазначені у ч. 2 ст. 17 Закону. До цих осіб, відповідно до ч. 3 ст. 6 Закону, належать: спортсмени, особи допоміжного спортивного персоналу, які беруть участь у спортивному змаганні, посадові особи у сфері спорту повинні сумнівно виконувати свої спортивні, професійні та службові обов'язки, не допускати зловживання ними, не розголошувати і не використовувати в інший спосіб ексклюзивну спортивну інформацію, крім випадків, встановлених законом, утримуватися від виконання неправомірних рішень чи вказівок керівництва та від задоволення пропозицій інших осіб, що можуть протиправно вплинути на хід або результати офіційних спортивних змагань.

Спортсмен – фізична особа, яка систематично займається певним видом (видами спорту), визначеним в Україні, та бере участь у спортивних заходах.

Посадові особи у сфері спорту – власник, акціонер, керівник чи працівник юридичної особи, яка організовує і сприяє спортивним змаганням, а також особи, уповноважені на проведення офіційного спортивного змагання, керівники і працівники міжнародної спортивної організації, інших компетентних спортивних організацій, що визначають змагання.

Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом. Мотив злочинної поведінки – користь. Мета – вплив на результати офіційного спортивного змагання з метою одержання неправомірної вигоди для себе чи третьої особи.

Об'єкт злочину – встановлений в Україні порядок проведення офіційних спортивних змагань.

Предмет злочину – неправомірна вигода, що одержується суб'єктом злочину.

Частина 2 цієї статті передбачає відповідальність за ті самі дії, вчинені щодо офіційних спортивних змагань неповнолітніх осіб або повторно.

До неповнолітніх осіб належать особи, що не досягнули віку 18 років. Саме такі особи з числа учасників офіційних спортивних змагань і можуть бути поряд з іншими вищевказаними особами, потерпілими від цього злочину.

Поняття повторності визначає ст. 32 КК України: повторністю злочинів визнається вчинення двох або більше злочинів, передбачених тією самою статтею або частиною статті Особливої частини цього Кодексу.

Оскільки злочин вчиняється відносно неповнолітніх, його суб'єктом може бути лише повнолітня особа, тобто така, що досягла віку 18 років. Особа вважається такою, що досягла відповідного віку (у нашому випадку 18 років), не в день народження, а з нуля годин доби, що настає за цим днем.

Частина 3 ст. 369¹ КК України, яку слід було б зробити окремою статтею КК, передбачає відповідальність за порушення заборони розміщення ставок на спорт, пов'язаних з маніпулюванням офіційним спортивним змаганням. Потерпілі від злочину – учасники змагань, які відповідно до змови опинились у програшу; відповідне спортивне товариство, глядачі, уболівальники. Тут особливо слід відзначити, що ч. 4 ст. 8 Закону забороняє розміщувати ставки на спорт щодо результатів офіційного спортивного змагання, в якому вони або їхня команда беруть участь, спортсменам, особам допоміжного персоналу, які беруть участь у спортивному змаганні, посадовим особам у сфері спорту. Саме ці особи можуть бути суб'єктами цього злочину. Ставки на спорт – будь-яке парі з залученням грошових ставок в очікуванні виграшу у грошовому вираженні з урахуванням майбутнього і невизначеного перебігу подій, пов'язаних з офіційним спортивним змаганням та його результатами (п. 11 ст. 1 Закону).

Маніпулювання офіційним спортивним змаганням – це будь-яка акція, шахрайство, що впливає на результати таких змагань, це несумлінний, нечесний спосіб досягнення бажаного результату.

Суб'єкт злочину – фізична осудна особа або обмежено осудна особа, що досягла віку 16 років.

Суб'єктивна сторона злочину – прямий умисел. Мотив корисливий. Мета – отримання неправомірної вигоди для себе або інших осіб.

Об'єкт злочину – встановлений в Україні порядок розміщення ставок на спорт.

Порядок відповідає правилам чесної гри, установленим ч. 2 ст. 6 Закону: «Правила чесної гри (Fair Play) – це загальновизнані у спортивному товаристві морально-етичні зобов'язання спортсменів, осіб допоміжного спортивного персоналу, які беруть безпосередню участь у спортивному змаганні, посадових осіб у сфері спорту строго дотримуватись правил змагань, не допускати заборонених прийомів і методів боротьби, грубощів, шахрайства, інших протиправних діянь як засобів досягнення спортивних результатів».

Потерпілий від злочину внаслідок дії суб'єкта злочину програє суму, що перевищує двадцять неоподатковуваних мінімумів для працездатних осіб.

Висновки. У ч. 1 ст. 369⁷ КК України, як і у ч. 3, слід було вказати розмір неправомірної вигоди, з якого настає кримінальна відповідальність, а саме: такий, що перевищує двадцять неоподатковуваних мінімумів для працездатних осіб. У разі, якщо мова йде про меншу суму, слід було б передбачити адміністративну відповідальність. Однозначно автор звертає увагу на те, що у нас діє Кодекс України про адміністративні правопорушення, прийнятий ще у 1984 р., зміст якого не відповідає соціальним умовам сьогодення. Його потрібно не доповнювати, а замінити новим.

Список використаних джерел

1. Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань : Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 51. Ст. 472.
2. Дранник А. 5 млн. по договору: следствие занялось футболом. *Вести*. 23.05.2018. С. 5.
3. Договорняки в украинском футболе. *7Я*. 2018. № 22. С. 4.
4. Яценко С. С. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. Київ : А. С. К., 2003.
5. Бантишев А. Ф. Преступления против собственности в проекте УК (объект и общие вопросы анализа состава). *Проблеми боротьби зі злочинністю у сфері економічної діяльності* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 15–16 груд. 1998 р. Харків, 1999. С. 134–136.
6. Бантишев А. Ф. Уголовный закон Украины в борьбе с терроризмом. *Тероризм і національна безпека України* : матеріали міжнар. конф. Київ : Нац. акад. внутр. справ України, 2003. С. 96–102.
7. Юридична енциклопедія : у 6 т. Т. 4. Київ : Укр. енцикл., 2002.
8. Новий тлумачний словник української мови : у 4 т. Т. 3. Київ : Аконтіт, 1999.
9. Російсько-український і українсько-російський тлумачний словник. Харків : Прапор, 2004.
10. Новий тлумачний словник української мови : у 4 т. Т. 2. Київ : Аконтіт, 1999.